

Dyalogus Tercius

Quante digni-
tatis sit imago
dei.

¶ Amor q̄ hō
diligat p̄ximū
in hoīs vertit
vtilitatem

Dominicus. Nō solū et hīs q̄ dicis colligo formā amoris verū
etiā quāte sit maiestatis. dignitatis. gl̄ie et excellētie imago dei luce-
clarius intueor. cui suus creator tantā impēdit sollicitudinē. quā ho-
norat. diligit. venerat. cui etiā creature multe. nobiles et sublimes in-
uigilat. seruiūt. obsequunt. Satis hinc patz q̄tū debet honorare hō
hoiēm. q̄n illū et deus maximus et vniuersus orbis venerat. **R**ay-
mūdus. Nolo etiā te lateat q̄ hec obligatio amoris redūdat et reuer-
titur in solam hoīs vtilitatē in suū commodū et meritū. Licet enim
amor tuus quo proximū diligis plerūq; illi aut vtilis est aut iocun-
dus. tibi tamē semp est meritorius. Dum enī homo primo deū dili-
git. ac tum p̄ximū imaginē dei. inde sibi colligit om̄ne bonū suū. om̄ne
meritū. om̄ne gaudiū. laudē. salutem et gloriā. Et q̄ro adiecerit pl̄s
res p̄pter deū hoīs diligere tanto dicitur ampli⁹. tāto fit et nobilioz
et seip̄o quotidie maior. Multa adhuc de natura amoris. de eius
virib; et p̄prietatib; differēda sunt. sed vides qz iam sol heperias se
mergit in vndas. nox quoq; suas vmbas tā minuit. et abū nos et
somnia capere adhortat. In crastinū igit q̄ de amore supersunt reserue-
mus. **D**ñicus. Licet a tuo sermone inuitissimus ipe deuellat. pa-
reo tñ votis tuis. vt paululū virib; recollectis nouus in crastinum
disputator aduenias.

¶ Finis scōs dyalogus de bñficijs dei et hoīs obligatōne.

¶ Incipit tercius de amore et virib; ei⁹. cōditōib; et fructib;

De cōditionibus et p̄prietatib;

tibus amoris

¶ Capitulū. xxiij.

Dominicus. Totā pene noctē insomnē habui ita erā tua
spōsione sollicitus. oprabā crebro diē fieri. et mollē desidē
qz aurorā arguebā qz titani mariti croceū nollet cubile de-
serere. Occurro aut nūc tibi festin⁹ et alacer audire q̄ polli-
citus es. Scio enī stupēda te atq; admodū vtilia de amore diciturū
Raymūdus. Amo mi dñice ardēs desideriiū tuū. qd̄ et me qz acri-
orē reddit et magis spōtaneū. Meministi ne supra me dixisse nihil
nos h̄re in n̄ra potestate et qd̄ vere sit nostz p̄ter solū amorē. **D**ñic⁹
Memini eq̄dē. Nā amor n̄r (vt ipe dixisti) ē totū bonū n̄m. vni⁹ et
p̄ciosissim⁹ n̄r thesaur⁹ et cūcte diuitie n̄re. Letera q̄ppe oīa et fortune
et corpis bona nec s̄a nec n̄ra s̄t. **R**aymūdus. Si q̄ amor ē illud
vnicū qd̄ habem⁹. hinc seq̄t qz amor bon⁹ est totū bonū n̄m. et amor
mal⁹ atq; puerius ē oē malū n̄m. Nā si nihil ē vere n̄m nisi amor.
si amor malus fuerit quicqd̄ habem⁹ malū ē. si bonus bonū ē. Seq̄-
tur quoq; si amor noster bonus fuerit nos etiam boni sumus. si ma-

Capitulum XXII

lus mali. Solus igitur amor hominis hominem facit vel bonum vel malum. Preterea cum nihil possideamus vere nisi amorem. id quod deditur alicui nostrum amorem totum quod habebamus deditur nec quicquam reliquum habemus quod tribuamus. Hinc etiam sequitur quod si perdidimus amorem nostrum omnes nostras divitias perdidimus. tunc autem perdidimus si illi nostrum amorem pertraherimus cui omnino dare non debuimus. Preterea si bonum omnino nostrum est amor bonus. et malus amor nostrum malum. sequitur pulchre quod virtus nihil sit aliud quam amor bonus. et vitium amor malus. Cuius ergo amor bonus est. hic vir studiosus appellandus est. cuius vero amor reprobus fuerit hic vitiosus et reprobus censendus est. **Dignus.** Presentio dulces fragrantia sermonis tui. et in mirabile me cogitorem cupis erigere. ut dum cognovero omne bonum nostrum in amore constitutum habuerimus de amore veram sciam. habere etiam et de toto hominis bono maloque sciam. **Quarta** quod ignorat esse et manu tetens. et se et omnia nescit. **Raymundus.** Hinc ita amoris proprietates attingamus. Quare prima est quod amor habet virtutem vincendi. convertendi. transformandi. hec est amoris inseparabilis perditio. id est amor vivit amantem cum re amata et in se transformatur. **Secunda** perditio est quod amor de sua natura est donum liberale. sponte enim alteri se tribuit. cogit enim non potest. nec dari nec auferri se invito. Hinc sequitur quod amor est benevolentis cui datur. et transit in veram possessionem rei amate. et ideo res amata in suo retinet dominio amorem qui sibi ultro donatur est. **Tercia** perditio. quod amor quocumque vadit sepe secum pertrahit voluntatem quam habet plenum in homine imperium. et ideo etiam secum portat totum hominem. Et ideo quod amor alteri se tribuit. totam tribuit voluntatem et totum hominem. qui etiam convertuntur in rem amatum. **Quarta** perditio. quod ista conversio amantis in rem amatum non est violenta non coacta. non laboriosa. sed spontanea. liberalis. dulcis. delectabilis. et ideo voluntas quam iungit rei amate non potest ab ea separari per aliquam violentiam. sed sponte et mere libere. **Quinta** perditio. quod amor licet mutetur voluntatem in rem amatum. tamen amor sepe permanet liberalis amor. et suam retinet naturam. **Voluntas** quocumque licet permuteetur in rem amatum cuius et naturam induit et formam. tamen sepe permanet voluntas. nec ideo destruitur. quod mutat se perita perditio. quod amor talis efficitur qualis est res quam amat. et talis sit ipsa voluntas qualis et amor. Res enim primo et principaliter amata nomine naturam. et formam amori tribuit et voluntati. Hinc sequitur quod si voluntas terram amaret terra lutea quod sit et amor de terrenus. Si amat res mortuas caducas superfluas. voluntas nuncupat mortua superflua caduca. Si amat homines humana deus. si deum divina. Ex isto liquet quod homo potest per amorem quem gerit sponte mutari in rem multo se meliorem vel multo se vitiosorem. **Secunda** perditio. quod amor ex sua natura sepe se erigit ad amandum id quod esse potest. et dignius. et dignius. Hoc patet in naturis aliarum rerum quod sepe ad meliorem et perfectiorem sustollunt. Nam elementa mutantur in plantas.

Nota hanc proprietates amoris

Dyalogus Tercius

plante nutriunt aialia. quoz caro comesta in carnē format huma-
nā. Ita ergo et volūtas nostra et amor noster (vt nō degeneret a rebo
sub se creatis) ext sp id amare qd ē supra se. et amando in id pueri
qd ē multo se nobilius. p̄clari⁹ excellētius. **U**er qz nihil ē supra vo-
luntatē nostrā qd sit ipa melius et p̄fectius q̄z ipse summus et etern⁹
deus. iō volūtas merito tribuere d̄z amorē suū maximo deo. et in il-
lum nobilissimū et p̄stantissimū pueri et trāformari. **D**ñic⁹ **D**e-
rito id qdē. **N**ā cū turpissimū sit volūtātē (q̄ regina est in regno aie)
se inflectere subter se ad lutea. caduca. vilia. spurca et p̄tempibilia.
idcirco d̄z se sursum erigere. deū intueri. deū amare. deū cōplecti et in
ipm trāformari. q̄ ē summū. eternū. nobilissimū. et optimū bonum.

Raymūdus. Gaudeo te sape q̄ dico. s̄z nūc p̄sequenter ausculta.
Octaua p̄ditio ē q̄ amor ex q̄ res nobilissima. dignissima. et libe-
ralissima q̄ mutat ipam volūtātē in rē amatā. et ponit eā sub impe-
rio rei amate. iō valde iniustū et incongruū ē q̄ res inferior et vilior
ipā volūtātē dominū harripiat sup eā. eaqz possideat. **P**reterea cum
amor sit spūalis et intellectualis nature. et iō etiā omni re corpali multo
p̄stantior. idcirco nulla res corpalis ē nro amori aliq̄ten⁹ digna.

Non debemus ergo amare nec macipia. nec aialia. nec sidera. nec ele-
menta nec auz nec argentū nec quicqz qd p̄t aliquo sensu app̄hendi
Preterea cū indignū atqz iniustū sit q̄ res eq̄lis d̄netur eq̄li. **E**t qz
ois volūtas creata in q̄tū creata ē alteri eq̄lis. iō nulla creata volū-
tas ē digna nostro amore. nec d̄z nostre d̄nari voluntati. **S**ol⁹ igit
deus dignus est q̄ a nobis amet. q̄ nos possideat. q̄ nos in se p̄uertat
Nona p̄ditio. q̄ amor hoc bz a natura q̄ sp̄ capir et req̄rit amorē. iō
nulla res d̄z amari nisi q̄ possit amorē refundere et varius q̄z accepe-
rit. **N**ulla igit res q̄ ē nostra volūtātē inferior d̄z p̄ncipaliter amari.
nō elemēta. nō animatia. nō aliq̄ corpalia. qz amorē reddere nō p̄nt

Dñicus. **N**ihil verius. nā amor q̄ rebo inferioribz et rōne carētibz
attribuit maxima damna p̄sequit. **F**it em̄ degener. fragilis. corpalia
Aut si v̄laf cirea res humanas sit human⁹. nec sit se melior. nec p̄fe-
ctior. **D**eus igit q̄ amorē refundere potest et multo q̄z noster est p̄-
stantiorē p̄mo a nobis amari debet cuius est amor infinitus. increa-
tus. eternus.

Amor em̄ se d̄iuidat vel am-
plificat q̄tū se amplificat res p̄mo amata **¶** Capl̄m. xxiij.

Raymūdus. **D**ixi supra q̄ amor mutat volūtātē in rē p̄nci-
paliter et p̄mo amatā. **T**ransit em̄ totaliter in eius dominū
et cū ea vnif et cōplicatur. et idcirco nō potest ascendere supra eam
sed ad q̄cunqz se extendit res p̄mo amata. ad hec oia se amor extē-

Capitulū XXIII

dit. **D**inc sequit̄ q̄ res primo amata quanto fuerit cōmunis ⁊ v̄lis. tanto ⁊ ip̄e amor v̄lis fiet atq; cōmunis. **S**i res amata fuerit aut p̄ticularis aut priuata. amor erit ⁊ particularis ⁊ singularis. **S**equit̄ quoq; res primo amata sicut est vna. ita generatur ⁊ vnus amor in voluntate. q̄ est eiusdē cū ip̄a nature. **E**t sicut nō p̄nt esse plures res primo amate. ita nō potest nisi vnus esse amor in voluntate. **D**ominicus. **D**inc ego colligo q̄ res q̄ primo diligitur fundat. edificat et confirmat primū amorē in voluntate q̄ caput sit ⁊ origo oīm aliarū affectionū q̄ pullulant a voluntate. **R**aymūdus. **P**rudenter ergo intelligis q̄ a re primo dilecta generat̄ in voluntate vn̄ primus amor. a quo tanq; a radice surgit q̄dā arbor in aīa. q̄ p̄ tot ramos se multiplicat quot sunt res q̄ colligant̄ cū re q̄ primo diligit̄. **V**erbi gr̄a. ab vno seminis grano surgit arbor cū innumeris ramis. frondi bus. florib; ac fructib;. **Q**uale semen talis ⁊ arbor. ⁊ oīa q̄ ab arborē p̄cedunt. q̄lis fons tales sunt fontis riuuli. **D**inc intellige si amor tuus fuerit bonus. iustus. ordinatus oēs alij amores q̄ inde procedunt boni erunt. iusti. ordinati. **S**i malus fuerit ⁊ corruptus reliqui mali sunt ⁊ corrupti. **E**t isto consequenter animaduertis q̄ necessario om̄e illud amatur qd̄ iunctū est cum re primo amata. ⁊ necessario odio habet̄ quicquid aduersatur rei primo amate. **I**decirco primus amor quia solidissime iungitur cū re amata nulla ratione auelli aut destrui potest nisi venerit alia res primo amata que sit ip̄sa fortior validiorq;. **Q**uando igitur res primo amata est ip̄e deus qui est summa virt̄. summa fortitudo. summa nobilitas. vera eternitas. ⁊ eterna veritas. sit amor noster fortissimus. nobilissimus. verus. eternus. **E**t ab hoc amore pullulant infiniti amores. eo q̄ est cōmunissimus. vniuersalissimus. ⁊ per cuncta protensus. **Q**ui ergo principaliter deum amat. amat cum deo ⁊ propter deum om̄es creaturas ⁊ sit amor eius amplissimus ⁊ vehementer expansus. **S**i patris dicam tibi duo exempla vnde breuiter ⁊ eleganter ista cognoscas. **D**ominicus. **L**ibenter te audio prosequere. **R**aymūdus. **I**n matrimonio vir principatur. mulier subicitur. **I**tem mulier nō potest habere nisi vnum maritum. nec potest a marito q̄dā viuit separari. **P**ari modo voluntas subicitur rei amate. nec potest habere nisi vnā rem principaliter amatam. nec ab ea potest q̄dā ipsa durauerit separari. **A**liud exemplum quo melius cuncta cognoscas. **D**emus aliquem hominem pauperem ⁊ genere obscurum qui habeat sex filias penitus equales natura. industria. ignobilitate. vilitate. qua nūz vna nubat rustico. altera ciui. tertia militi. quarta duci. quinta regi. sexta orbis imperatori. **L**icet enī oēs he sex filie eiusdem sint ⁊ generis ⁊ paupertatis. p̄pter viros tñ q̄b; nup̄erunt vna

Nota exemplis.

Nota duo exempla

Dialogus Tercius

fit altera prestantior. nobilior. sublimior. Pari modo intellige de voluntate. que vel ascendit vel descendit iuxta rei amorem vel dignitatem vel ignominiam. Itē sicut videmus quod sponsa sponso suo copulata nouum quem dicitur accipit amorem que est primus amor. virtute cuius amat omnes que habent cum sponso societatem vel amicitiam vel parentelam. Vos enim omnes ante non amabat. sed propter amorem viri nunc singulos amat. Quod si vir moriatur et mulier accipiat alium virum tunc amor primus et omnes alii que inde originem traxerunt destruitur. et generat involuntate mulieris nouum amorem que etiam radice efficit aliorum amorem. Preterea quoniam mulier virum accipit bonum. diuitem. forte. nobilem. prudentem. tunc ipsa permanet in pace. in requie. in exultatione. in securitate. in affluentia. in omnium rerum copia. Quod si nupserit viro pauperi. caduco. misero. ignobili. sordido. contemptibili. ipsa efficitur. inops. fragilis. ignobilis. sordida. contemptibilis. plena cladibus. angustiis. et miserijs. De cunctis que de matrimonio dixerimus applica ad voluntatem et ad rem primo dilectam. et utrobique optimam inuenies consonantiam. **Diuisus.** Capio egregiam similitudinem. Satis enim ex his que nunc dixisti apparet quod dum voluntas nostra principaliter deum amat tunc fit sublimis. nobilis. secreta. pacifica. quiescens. robusta. plena gaudijs atque diuitijs. talis est enim ille quem ipsa diligit. Quod si amauerit creaturam. cum omnis creatura sit fragilis. mobilis. fluxus. indigens. insufficientis. tunc ipsa pre inopia tribulatur. tristatur. affligitur nunquam secreta. nunquam pacifica. nunquam firma. Sed quoniam te ex quo de re primo amata iam sepe numero loquuti sumus. quot sunt aut esse possunt res principaliter amate.

¶ tamen due sunt res principaliter

amate. et de inimicitia earum ad inuicem

¶ Capitulum. xxiiij.

Rymundus. Due tamen sunt res principaliter a voluntate dilecte. nec possunt esse plures. sicut nec duo rectores vel pontifices vni ecclesie. De due sunt vel deus creator. vel creatura. Porro inter creaturas omnis illa res erit primo dilecta ab ipsa voluntate que illi est magis amica atque propinqua. Uerum quoniam ipsa voluntas potest reflectere suum amorem ad semetipsum. ideo inter creaturas maxime amabit semetipsum ut amica sibi. et ut propinqua. **¶** Non igitur amor dei in voluntate non est primus. tunc ipsius voluntatis amor primus efficitur. Et sic homo quoniam deum non amat. amat semetipsum et suam voluntatem et ipsa voluntas se amando in semetipsum conuertitur. et facit semetipsum suum proprium fundamentum extra deum. Et quia principaliter sola se amat ideo cetera que secundario amat. omnia propter se amat. et in omnibus non nisi se amat. et quicquid vult propria vult voluntate. quia nullam aliam sequitur voluntatem. Nec autem talis scelestissima impissimaque voluntas se sola diligens. se proplectens rapit violenta manu deo preiudicium suum

Capitulum XXIII

honorē suā coronā suā gloriā. Amare enī ppriā voluntatē soli cō-
 petit eterno deo. igit qñ hūana volūtas amat seipam. ⁊ hō suā pmo
 diligit volūtatē. tūc illud sibi attribuit qđ possidet sol⁹ deus ⁊ facit
 se deū. ⁊ dat sibi ipi amorē. laudē honorē. ⁊ glām. Atq; h̄ mō fit ca-
 pitalis aduersari⁹ ⁊ inimicus dei. longissime tñ deo dissilis. Nā licet
 sibi tribuat honorē. deitatē. ⁊ gloriā. h̄ tñ q̄litates in se turpissimas.
 Nā q̄lis ē amor ei⁹ talis ⁊ ipe. Amor enī ei⁹ ē inordinat⁹. iniustus
 falsus. tortuosus. in dei cōtemptū odiū ⁊ iniuriā p̄cat⁹. **A** Dñicus
 Tremere me facit sermo tuus. adeo enī ⁊ vehemēs ē ⁊ formidatus.
A Raymūdus. Utinā totus me mundus audiat exclamantē. cre-
 do qđ multi a tanta se iniusticia ac dei iniuria refrenarēt. Uex qz in te
 nebris sunt amatores pprie volūtatis. iō nō aduertūt quō p̄tra se p-
 nocent deū vsurpando sibi dei prerogatiuas ⁊ dignitates. Qui enī se
 regē facit aduersari⁹ regis ē ⁊ crimen lese maiestatis reus tenet. **S**
 q̄lo te paulo nūc diligēt⁹ atq; de p̄tutes p̄ditōes ⁊ p̄rouerbias hoz
 duoz amorz. Duo amores p̄mi due sunt radices oīm aliāz affectio-
 nū. Et qz sunt inter se capitales inimici. iō si vnus bonus ē alius vt
 malus sit oportet. Amor dei sicut ē p̄mū bonū nostrū. p̄mū lumen a
 q̄ orit oē lunē. p̄ma rectitudo. p̄ma iusticia. p̄ma amicitia. p̄ma for-
 titudo. p̄ma quies. p̄ma tranquillitas. p̄ma solatio. p̄ma leticia. p̄-
 ma virtus. p̄ma veritas. p̄ma vita. ⁊ oīm bonoz opezz cogitationū
 p̄ncipiū. Ita amor suspicius ē p̄mū malū. a q̄ orit in hōie oē malū. p̄-
 ma cecitas. p̄me tenebre. p̄ma obliq̄tas. p̄ma iniusticia. p̄ma discor-
 dia. p̄ma ibecillitas. p̄ma turbatio. p̄ma desolatio. p̄ma tristitia. p̄ma
 rixā. p̄ma nequicia. p̄ma fallitas. p̄ma mortalitas. ⁊ oīm maloz ope-
 rū. ⁊ affectionū insaultū p̄ncipiū. Amor dei facit voluntatē hois in-
 stam. sanctā. humilē. benignā. s; amor sui facit eā iniustā. irreligiosā
 supbā. turgidā. p̄ternā. Amor dei facit voluntatē q̄etā. dulcē. amica-
 bilē. s; amor sui reddit eā turbidā. amarā. litigiosā. odibilē. Amor
 dei facit voluntatē largissimā. amplissimā. capacissimā. s; amor sui
 facit eā angustā coartatā p̄strictā. Amor dei reddit voluntatē summe
 liberā nulli creature subiectā. s; amor sui subijcit voluntatē oīni crea-
 ture ⁊ famulā p̄stituit. seruā atq; captiuā. Amor dei facit eā immo-
 bilē. stabilē. firmā ⁊ p̄petua p̄tute vigenē. s; amor sui cū circa crea-
 turā versat q̄ vana ē. fluida. mobilis ⁊ caduca. reddit voluntatē in-
 stabilē. fluctuantē. ⁊ oīni vanitate subiectā. Amor dei facit volūtatē
 vnitissimā atq; iō fortissimā. s; amor sui facit eā diuisibilem fragilem.
 Amor dei facit voluntatē diuitē. opulentā. optimis reffectā dapibz.
 s; amor sui eā vacuā dimittit esurientē. inanē. ⁊ oīni vigenē bonis.
 Amor dei facit voluntatē habitare in sua patria. in suo regno. in sua
 domo. s; amor sui facit eā exulē. aduenā. peregrinā ⁊ p̄fugā sup terrā

Nota quō hū
 duo amores in
 ter se differunt

Dialogus Tertius

Amor dei facit volūtate pulcherrimā et miro decore formosam. amor sui facit eā horridā. terrā. squalidā. et turpissimā etragione fedatam. Postremo amor dei clarissimo lumine irradiat voluntate et hoies intellectus vt nouerit hō seipm et deū et oia bona. sz amor sui (qz tenebro sus) densissima caligine cor hoies obnubilat. vt nec deum nec se nec oia sciat. **Dñicus.** Reuera prestantissim⁹ pmo tuus. et imis pcor dñs reponend⁹. Utinā mortal' hō hec animaduhereret. desinatqz in

Q amor dei fa
cit veram inco
hoies amicitia
et amor sui ma
ximā ripam.

inimā summi dei se tā neqter adamare. **Raymūd⁹.** Unū adhuc restat qd dei amor maxime cōmēdat. et amor sui merito p̄demnatur.

Amor em̄ dei cū sit vltis p̄t eē vnus atqz p̄sūlis in multis. imo in in finitis hoib⁹. qd dū fuerit tūc necessario par magna et vā p̄petuaqz cōcordia illo amore durate inter hoies p̄ferat. Sunt em̄ inter se vniti. q̄ti. pacifici. leti. iocūdi. et de alternis bonis inuicē gratulabū di. Sz qñ q̄sqz p̄mo diligit seipm amore puato. tūc ppriū q̄rit honore. suū cōmōdū. suā voluptatē. suā dignitatē. atqz ipugnat honorem aliū. vt defendat suū. et odit atqz execrat et p̄sequit om̄e bonū vel corpus vel aie qd videt in alio. dūmō illud repugnat bono suo. Et isto puato amore emergit oē malū qd p̄ra se hoies crudelis admittunt. In bella seditōes. secte. inimicitie. inuidie. emulatōes. p̄tencio nes. animositates. ire. rixe. p̄tumelie. rapine. stupra. adulteria. incendia. et mille maloz genera. **Dñicus.** Terribile auditū ē qd loq̄ris.

Q ex amore
sui nascunt sep
rez pctā morta
lia.

Raymūdus. Atqz multo terribili⁹ p̄peratu. Nā si voles cordis oculis intueri videbis qd ab amore pprio tanqz a vipera qdā viru lenta septē mortalia pctā nascant sub q̄b⁹ oē vicioz germē p̄nctur. Nō em̄ qd seipm neqter diligit. diligit corp⁹ suū. diligit et aiam suā. et iō ppriā excellentiā qd ē aie. et ppriā delectatōem qd ē carnis. Et pp̄ ista duo aut p̄seruāda aut augēda maximā p̄trahit amicitia cū reb⁹ externis. cū diuitijs et pecunijs. Pecunie em̄ hoies honore augent et voluptatē. Querit etiā scias. officia dignitates qd suū p̄moueat honore. Nascunt igitē repente ex amore puato quattuor corruptissima mala. scz supbia. auaricia. gula. luxuria. Deū cui inest amor honoris et voluptatē. necē ē vt odio hateat et p̄sequat oē id qd p̄t suū vt honore vt voluptatē destrueret. iō p̄cipit grauē irā qd ē amor vindicte. et inuidiā qd dolet de alieno bono inq̄rū est suo dñi. vel gaudet de alie no malo put inde recipit adiumentū. Et qz voluptas corpis torpore atqz ocio passif et labores fugitat et exercitia. inde accidia emergit et negligētia por⁹ oim vicioz. **Dñicus.** Adeo acerbo aie in puatū amo hacten⁹ inuexisti vt adiutore deo illū a me velim penit⁹ abigere. et in solo p̄ditōis amore vires animūqz locare

De finali fructu qui nascitur
ex his duob⁹ amorib⁹. et de gaudij pprietatibus.

Capitulū XXV

¶ Capitulū. xxv.

Raymūdus Ut libent⁹ faciliusq; possis efficere q̄ nūc spōdes
neceſſe ē tibi diligēter aduertere q̄ sint fructus q̄ nascuntur ex
amore diuino ⁊ amore pprio. Certissimū em̄ ē q̄ sicut de plātis atq; arborib; expectat fructus. ita de qlibet alia re inq̄rimus quē faciat fructū. quā afferat utilitatē. Quia igit in nostra volūtate tanq̄ in agro q̄dā p̄nt plantari duo p̄ncipales amores. scz amor dei ⁊ amor sui. iō summope cōsiderandū ē quē fructū afferat amor dei. ⁊ quē amor sui. Et sicut nō p̄nt eē nisi duo amores p̄mi. ita nō sunt etiā nisi duo fructus vltimū q̄ inter se sunt oīno strarij. sicut ⁊ amores p̄mi. Vez qz ex oīni ope qd agit hō nō p̄manet secū finaliter nisi gaudiū vel tristitia. hoc em̄ ē totū lucrū qd cōfert de laborib; suis. iō gaudiū vel tristitia finales sunt fruct⁹ oīm opēz humanoz. Nā quicqd hō molif quicqd opaf ad h̄ respicit vt gaudeat. iocūdef. exulter. Cū aut gaudiū adept⁹ fuerit nihil aliud q̄rit. nihil aliud p̄cipiscit. qz nulla p̄re alia faciari. Et qz tristitia gaudiō straria ē. iō oīs hō fugit tristitiā et gaudiū amplexaf. Ceterā em̄ qz vez gaudiū ē vez fructus hoīs bonus. ⁊ vā tristitia fruct⁹ vere malus. iō necesse ē q̄ a diuersis ⁊ cōtrarijs seminib; oriant. vez igit gaudiū orit⁹ ab amore dei. ⁊ vā mōstitudo ab amore nascit sui. Et qz d⁹ ē immortalis. immēsus. summe pulcer. summe potētie bonitatis ⁊ sapientie. ita gaudiū de amore dei est imortale. imensum. pulcerrimū. potētissimū. fructuosissimū ⁊ optimū. **D**icitur Si gaudiū hoīs ē imortale. ergo ⁊ volūtas hoīs et p̄ oīs aīa hoīs ē imortalis. qd epycureoz grex maxime diffitetur. Sz nūc vt cepisti p̄sequere. **R**aymūdus. Audisti itaq; qz gaudiū ē verus fructus amoris dei. nūc pprietates hui⁹ gaudiū desideranter aduerte. **P**rima gaudiū pprietas ē. q̄ ē eiusdē nature ac cōditōis quā lis ē res p̄mo dilecta. ⁊ qualis ē p̄mus amor. Nunc sequitur q̄ sicut amor dei ē semen iustū. purū. sanctū. sincerū. imaculatū atq; optimū ita ⁊ gaudiū qd ē ex fructus sanctissimū ē ⁊ vez⁹. rec⁹. ordinat⁹. imaculat⁹. pulcer. diuin⁹. Hoc aut tale gaudiū includit verā leticiā ⁊ iocūditatē. oblectatōem. hilaritatē. tranquillitatē. delicias. in bilatōes. suauitates. facietates ⁊ mille bona. **S**ecda cōditio. q̄ sicut fruct⁹ arborū ⁊ plātaz viuificat. nutrit ⁊ sustentat. ita ⁊ gaudiū dat vitā hoī. atq; inde nutrit ⁊ sustentat cor eius. Nam sicut tristitia mors hoīs ē. ita gaudiū cor hoīs confirmat viuificat ⁊ oblectat. **T**ercia cōditio q̄ gaudiū afferit hoī totū cōplementū finalis boni sui. Nam plenum hoīs gaudiū ē hoīs vltima p̄fectio. vltima beatitudo. quā cū habuerit nihil volet vltra appetere. nihil amplius p̄cipiscere. sicuti infra statim patebit. **Q**uarta cōditio. q̄ sicut amor dei ē intra nos. ita ⁊ gaudiū intra nos est. nec ē necesse in reb; externis. in auro scz vel argento.

Gaudiū est fruct⁹ amoris boni.

De pprietatib; veri gaudiū

Dyalogus Tertius

nō in gemis aut margaritis nō in officijs aut pfecturis gaudiū q̄re
re. Sicuti enī amor portat in sola hoīs volūtate. ita ⁊ gaudiū. atqz
s̄dareo totū hoīs bonū in sola ē hoīs volūtate. **Dñicus** Errat igit
q̄ eterna ⁊ caduca fortunetona hoīs bona arbitrant. quiqz ea q̄tti/
die q̄runt. diligūt. amplexant. **Raymūdus**. Quantū hi errant si
cut ex pcedētibz ita ⁊ ex sequentibz luculēter intelliges. Prius tñ qd̄
cepimus explicemus. Quinta p̄ditio. q̄ q̄tū amor dilatat ⁊ crescit
ita ⁊ crescit ⁊ multiplicat gaudiū. Ideo sicut amor dei se extēdit ad
oēs creaturas inq̄tū dei sunt. ⁊ p̄cipue ad hoīem q̄ ē viua imago et
s̄litudo dei. sic ⁊ gaudiū se dilatat ad oēs creaturas ⁊ p̄ncipaliter ad
s̄maginē creatoris q̄ ē hō. Hinc sequit̄ q̄ vnusquisqz hō deū amans
p̄ter gaudiū qd̄ p̄cipit de deo. h̄z adhuc infinita gaudia de creatur̄ ⁊
maxime de ql̄bet hoīe q̄ ē p̄xima imago maximi creatoris. **Dñic⁹**
Palā nūc video q̄ de amore dei etiā in hac vita hō colligit inestima/
bilē fructū. Nā ex q̄ sp̄ ē in amore recto bono ⁊ suau. ita ē in gaudiū
recto dulci ⁊ optimo secū in corde suā h̄ns vitā. suas diuitias. suas
voluptates. Nihil itaqz extra querit. nihil p̄cupiscit. nulli inuidet.
nulli irascit. nulli p̄trariat. s̄z ē plenus suo bono. suo s̄z gaudiū qd̄ ē
optima vita cordis. Hoc autē gaudiū p̄t p̄tinue augeri ⁊ multiplica
ri qm̄ dei imago p̄ hoīes multiplicat. vt q̄t sunt homines tot sunt gau
dia. ⁊ qz numerus hoīm p̄t crescere in infinitū. ita ⁊ cummul⁹ gaudiorz
Beati ergo q̄ deū diligūt qm̄ fructū leticie copiosissimū p̄sequent̄.

De ultimo gaudio qd̄ post mor

tem erit de amore dei ⁊ salute p̄rimi

¶ Capitulu. xvi.

Raymūdus. Diximus pauloan de gaudio qd̄ nascit̄ de amore
dei in hac vita. nūc dicemus de gaudio qd̄ erit de deo ⁊ p̄ximo
post hanc vitā. Cū enī gaudiū sit fructus amoris necesse est q̄ueniat
in tanta plenitudine vt vltra crescere nō possit. Dignū p̄fecto est vt
sicut volūtas hic inheret deo p̄ amorē. ita illic inheret p̄ amoris s̄i ui
tionē. Vt cū ex clara dei visūne sit amor feruētior. nā ex q̄ de⁹ ē sum
me pulcer. summe dulcis summe benign⁹. bonus. nobilis. ⁊ oīm gau
diorz diuitiarūqz plenissim⁹. iō q̄to p̄fect⁹ videbit̄. tāto ardentius
amabit̄. ⁊ tanto copiosius in ip̄o aīa iocūdabit̄. Videbim⁹ enī deuz
maximū ⁊ optimū facie ad facie clara certa ⁊ p̄fectissima visione. et
tūc mirabit̄ ⁊ dilatabit̄ ⁊ iocūdabit̄ cor nostrz. **Dñicus**. S̄z q̄to te
quō audebim⁹ tāta a deo sperare gl̄iam. **Raymūd⁹** Solo amore
Nisi enī de⁹ (quē hic in fide aīa dilexit) possedat seipm̄ manifesta vi
sione nō cōpleret nec meritū nec ius amoris. Amor enī ver⁹ oīa ap̄e
rit. oīa secreta reuelat. h̄ amoris natura requirit. Amor ergo noster no
bis deū ostēdit. deū facit videre. ap̄lecti. venerari. ⁊ ip̄i ih̄erere ⁊ iugit̄

Amor omnia p̄
meretur

delectari. Verūtamē qm̄ deus ē infiniti decoris. suauitatis. māfuetu
 dinis. humilitatis. sapiētie. maiestatis ⁊ p̄fectōis. ideo aīa illic deus
 nō amabit p̄pter dona q̄ p̄tulit. hic em̄ amor mercenarius ⁊ impu-
 rus ē. sed ideo qz deus vere ex seip̄o ⁊ ex sua immēsa bonitate plenis-
 sime amabilis ⁊ āplexibilis ē. Et ex tali amore nascit̄ p̄fectissimum
 gaudiū atqz purissimū. Hoc aut̄ gaudiū qz nemo poterit auferre.
 iō erit certissimū firmissimū ⁊ summe securū. Et hoc qd̄ erit gaudiū
 de deo. Nūc sup̄est vt aliqd̄ de gaudio (qd̄ ex primoz felicitate capi-
 emus) breuiter disseram. In illo regno vnusquisqz tātm̄ amat alte-
 rū q̄tm̄ seip̄m. ⁊ ideo tantū gaudet de bono alterius q̄tm̄ gaudet de
 suo. Et qm̄ illic erūt innumerabiles quos oēs vt nos ipsos diligem⁹
 hinc sequit̄ qz equaliter de illoz felicitate vt de nostra gaudebimus.
 Nō modo ḡ gaudiū nostrū duplicabit̄ aut̄ triplicabit̄. s; in mille iu-
 bilos imo infinitos excrecet supra mē irā gaudioz q̄ de pp̄ria bea-
 titudine singuli obtinebimus. Lū igit̄ nemo illic sit q̄ sine felicitate
 gaudiū ad liqdū cōcipe possit. vide nūc quō capiat in alijs tantoz
 glōriā gaudioz. Preterea cū illic qlibet plus immēsum deū amet qz
 seip̄m ⁊ oēs alios secū. inde seq̄tur qz sine compatione plus gaude-
 bit de felicitate dei qz de sua ⁊ omnīū alioz secū. Certe nūc vidisti ma-
 gnitudinē ⁊ multitudinē gaudioz post hanc vitā. Quid nūc animi
 habes. **Domini⁹.** Oprimi nūc certe animi sum. Sed de corpori-
 bus nostris. qd̄ obsecro futuz reris. **Raymundus.** Noli hinc ali-
 quatenus trepidare. Ipsa em̄ aīa q̄ in celis deū amat. amat ⁊ corpus
 suū. vult ergo vt reparet ⁊ sibi restituat vt tot⁹ hō in integrū viuat
 et feliciter viuat. Quia ergo aīa vult vt corpus reparet. ideo ⁊ repa-
 rabit̄. qz voluntatem se amatiū deus faciet. ⁊ de peccationē eoz exaudiet.
 Ut igit̄ anime gaudiū cōpleat recipiet suū corpus nō quale nūc est
 graue. passibile. mortale. sed pulcrū. decor. formosum. instar solis lu-
 cidū. immortale. impassibile. agile. subtile. spūale. ⁊ aīe opationibz
 maxime cōforme. Preterea cū aīa amet oēs creaturas in q̄tm̄ deū sunt
 vt de suo amore amplius gaudet. ideo totus mūdus debet in meli-
 us renouari ⁊ veste induere iocūditatis ⁊ p̄petue pulcritudinis. Nā
 sicut totus hō in aīa ⁊ corpe ad sublimiore ⁊ nobilioz statū refoz-
 matur. ita ⁊ totus mūdus q̄ p̄pter hoīem factus est quasi de regis
 sui. hoc est hoīs felicitate congratulās. nouis incorruptōis vestibz
 induetur. **Domini⁹.** Merito id qd̄. Sicut em̄ oīa p̄fluūt ex
 amore. amor aut̄ generat de se gaudiū q̄ est fructus eius. ita ex cōse-
 quētia sunt in gaudio oīa scōz disponunt̄ vt ex ipsis sequat̄ gaudiū
 maximū qd̄ ē fructus oīm. Sed qd̄ tibi nūc subito cōtingit rogo qz
 facies tua tristibus rugis obscurat̄. Acerbum nescio quid nunc lo-
 quuturus es.

De gaudio ex
 salute primi.

Gaudiū de re-
 patione corporis

Gaudiū de mū-
 di in melius re-
 formatōe.

Dyalogus Tertius

De fructu qui nascitur ex amo

re pprio. ⁊ pperatibo ei⁹. hic fructus acerbissim⁹ ē. ¶ Capitulu. xxviij
Raymūdus Uez dicit. nā de fructu amarissimo q̄ de amore sui
nascit dicitur acerbitate ei⁹ solo odoratu p̄senties. olfactus
mibi ois ⁊ gustus amaricat⁹ ē. credo ⁊ te quoq; eadē passur⁹. Amoz
sui etiā de se gaudiū generat. q̄ em̄ id fuerit adeptus qd̄ amabat. aut
certissime se adeptur⁹ sperat. nōce est vt gaudeat. Cū em̄ q̄s amat suā
excellentiā. suā laudē. suā corpis voluptatē. amat quoq; oia externa
bona q̄ vota sua pmouēt ⁊ pficiūt. Et q; hec oia adipisci p̄nt. ideo
p̄t in hac vita hō gaudere. gestire. tripudiare. Uez q; hec oia amitti
p̄nt. ⁊ trui. ⁊ derelinqui. ⁊ hō id odit qd̄ p̄t hec sua bona destruere. ideo
ex tali gaudio nascit amara tristitia. anxietas. inuidētia. sollicitudo
supuacua. ¶ **Dñicus.** Hinc intelligo tale gaudiū miser esse. supfluū
caducū. fallium. sophisticū. qd̄ intus abscondit inexplabile calamita/
tē ⁊ cladem. ¶ **Raymūdus.** Melius istud intelliges dū hui⁹ gau/
diū p̄perates clar⁹ introspereris. **Prima** hui⁹ gaudiū cōditio ē q; sic
ita ē ⁊ gaudiū qd̄ ex ipso generat. It̄ sicut amor sui est oim̄ pessim⁹
nequissimus. malignissimus. p̄ma mors. p̄ma cecitas. p̄ma calamita/
tas. ⁊ oim̄ maloz mēdaciōnūq; fontalis origo. ita est ⁊ gaudiū q; ex
emergeit ab ipso. **Præterea** sicut amor sui est e directo p̄tra deū. ⁊ in de
um acriter rebellis. auferēs q̄tū in se est deo suā coronā ⁊ gloriā. ita
et istud gaudiū inimicat deo fitq; hō multo amplius p̄trarius deo
turpiter p̄tra eū gestiēdo q̄ nequiter amādo. **Hoc** em̄ gaudiū con
temptū gignit ⁊ iniuriā oim̄ maximā. **Nihil** tā improbū tā puer/
sum q̄ letari hōiem cū male fecerit ⁊ exultare in rebo pessimis. **San**
de em̄ malū amare aliqd̄ p̄tra deū. sed lōge granissimū letari. exultare
gestire. cōplacere. **Hoc** em̄ venenū mortifer⁹ est ⁊ insanabile ⁊ eterne
damnatōi primū. ¶ **Dñicus.** fetorē acerbitatēq; hui⁹ pessimi fruce⁹
etiā nūc ip̄e p̄cipio. vnder nares atq; ora ocius obfirmo. ¶ **Raymū**
dus. Expecta queso parūp ⁊ multo amarioza cognosces. **Sz** vt p̄fe
ctius id fiat duo hec gaudia. s. qd̄ ē de amore dei. ⁊ qd̄ nascit de amo
re sui p̄tra se collocem⁹. vt magis cognitū elucescat. **Primū** gaudiū
orif de iusticia. de veritate. de bonitate. de eternitate. de pulcroz oim̄ ra
dice. s. s̄cōm gaudiū nascit de iniusticia. de falsitate. de vanitate. ⁊ de
maloz oim̄ scaturigine. **Primū** gaudiū orif de deo ⁊ ē fin̄ dei. alterū
orif ex dyabolo ⁊ ē p̄tra deū. **Primum** cōsolidat. reficit. faciat. vnit
hōiem cū deo. augetq; ⁊ multiplicat amicitia dei. s̄cōm diuidit. elon
gat a deo. ⁊ hōiem dei inimicū p̄stituit. **Primū** ē fin̄ hōis naturā ⁊
fin̄ ordinē vniuersi. s. s̄cōm alter⁹ ē cōtra hōis naturā ⁊ p̄tra ordinē vni/

De pprietati/
b⁹ gaudiū mali

Comparatio seu
dīa duoz gau/
diōz ad inuicē

Capitulum XXVIII

neri Primū p̄habeti de amore dei gratis sine labore. sine expēsis. s̄
 ne alioz admuniculis. sed sc̄dm nō habet nisi cū labore. cū anxietate.
 cū merore. cū odio. cū alioz damno ⁊ multis rez tēporaliū expēsis.
 Primū facit hoīem benignū. māsuētū. modestū. suauē. mitē ⁊ humi
 lē. sc̄dm dō immisericordē immitē crudelē turgidū inflatū sup̄bum
 Primū gaudiū auget. p̄seruat. multiplicat unitatē pacē cōcordiam
 amicitia inter hoīes. sc̄dm multiplicat offēnsiōes inimicitias sectas
 discordias rixas iter hoīes ⁊ oē malū Primū gaudiū ē vitale. salu
 tifer. desiderabile. glōsum. honestū. sc̄dm mortifer. ē. ignominiosus
 asprabile. ingloriū. inhonestū Et breuiter vt oīa in summa referant
 p̄mū gaudiū auget amorē oīs boni. ⁊ illuminat leuificatq; intellectū
 sc̄dm lentina ē oīm maloz ⁊ oīm vicioz nequissimū desiderū aīm
 hoīs tenebrosa caligine vehemētē obscurās. **Ad** Dñic⁹ Utinā totus
 terrarum orbis exaudiret has voces tuas. credo desineret nequiter se
 amare. se vanis sp̄bz ⁊ gaudijs attollere. solū creatorē in reliquū
 amātes. in ip̄o solo sperātes. gaudētes. exultantes.

De finali fructu qui nascitur

post hāc vitā de amore sui. sc̄dm tristitia **Capitulum xxviii**
Raymūdus Operēciū erit nūc aduertere quem fructū pariat
 amor sui post hāc vitā Sicut sup̄ patuit. amor dei gignit post
 hāc vitā eternū ⁊ infinitū gaudiū. ita amor sui q̄ dei amori p̄trarius
 est gignit post mortē eternā infinitaq; tristitiā. Carētia em̄ immensū
 gaudiū immēsz mēstitudinē coarguit ⁊ oīs mali p̄sentia Duobus
 em̄ modis p̄tingit aliquē vehemētē tritari Primo qñ ea re carere
 p̄pellit q̄ maxie delectat ⁊ q̄ sibi ē plurimū necaria Secdo qñ id sp̄ co
 git possidere qd̄ summe odit ⁊ asp̄nat ⁊ qd̄ sine nature vehemētissime
 p̄trariat. Et tūc excedit oēm mēsurā miserie qñ h̄ malū qd̄ hō cogit
 retinere siue ē insitū volūtati. **T**ūc pauca de p̄mo. Post hāc vitā aīa
 nihil habebit eoz q̄ hic viciose dilexit. nō laudē. nō gloriā. nō volū
 ptatē. nō aux. nō argētū. nō famā. nō sciētiā Et qz aīa erit exuta car
 ne tenebrosa. iō clarissime seipam cogitabit. se sentiet. se cognoscet. ⁊
 intelliget ad qd̄ creata fuerat. ⁊ q̄tū erat bonū habitura qd̄z pdidit
 et q̄re pdidit Cognoscetq; q̄ ip̄a suo vicio infinitū bonū pdidit qd̄
 in eternū recipere nō poterit Et licz immēso desiderio est ⁊ h̄ bonū
 accipere cū illo carere neq̄at intelliget tñ se id nūq; accipere posse. ⁊ iō
 supra qz credi potest dolebit anxietate. contristabit. **Ad** dominicus.
 Reuera incompatibilis miseria. ⁊ tristitia inestimabilis summo bo
 no vehemētē egere. illud votis omnibz exposcere. desiderare. nec ta
 men aliquādo acquirere posse. **Ad** Raymūdus. Secunda tristitia
 est quādo anima id sp̄ cogitur retinere quod omnū maxime odit

Duplex tri
sticia.

De prima tri
sticia

Secda tristitia

E 4.

Dialogus Tercius

atq; aspnatur. Post hanc vitā (vt dixi) aia plenissime se cognoscet. 7 ideo videbit se suāq; volūtate deo inimicā. tortuosam sibi pī cōtra-
riā. inordinatissimā. turpissimā. puerissimā. **Dec** itaq; in se s'pides
rās se vehemēter odibit. aspnabit. 7 execrabit. **Hunc** em̄ maloz iū
ozū fetore turpissimū cōtinuū geret in narib; suis nec a se poterit ex
pellere in eternū. **In** tantū em̄ seipam 7 suā deformitatē odio habebit
vt cupiat penitus nō esse. nō natā fuisse. deū vindicē funditus inter-
ire. angelos oēs 7 brōs secū in tartara demergi. 7 oēm creaturā in ni-
hilū redigi. **Uez** q; hec fieri nō poterūt. ideo intollerabili merore p/
fusa amarissima cōfusione tabescet frēdēs indignās 7 blasphemans.
¶ Dominicus. Merito hec illi misere ptingūt. vt q; pūis amant se
ipsam 7 oīa alia ppter se. ita postea incipiat p̄mū odisse seipam. vt
deinceps oīa alia odio habeat ppter se. **U**t sicut p̄s nō gaudebat ni-
si de se 7 ppter se ita postmodū nō tristet nisi de se 7 ppter se. **E**t sicut
p̄s oīa sibi ppter se placuerunt. ita oīa postmodū sibi ppter se di-
splicēat. **E**t que aū se fecerat vt deū. se p̄mū amādo. sibi 7 honorem 7
gloriā tribuēdo. ita tandem sit sub se vilissime deiecta. contēptibilis
ignominiosa. ingloria. **S** ne te impediā qd cepisti psequere. **¶ Ra-**
ymūdu. Anima hinc trāsiens ad infernū secū defert similitudines
7 imagines opoz suoz. que q; fuerūt p̄tra deū. p̄tra iusticiā. p̄tra ve-
ritatē. atq; ideo erāt deformia. sordida. falsa. abhominata. **Cū** igitur
hec op̄a sibi p̄tinuo ante oculos suos habeat 7 p̄p̄uo habeat. ideo
erit in p̄tinua p̄p̄tūaq; mesticia. 7 oīs ei⁹ recordatio. oīs visio. oīs
suū nolle 7 suū velle. 7 quicqd in ip̄a est erit illi summe acerbū. sum-
me amara. infinite cā mesticie 7 angustie. **¶ Dominicus.** Hinc mani-
feste colligimus q; aia humana hic viuēs p̄tra deū 7 male operans
thezaurizat sibi irā in die ire 7 aggregat sibi eternā miserā. angustia
tristitia 7 condit cōstituitq; sibi p̄p̄tū suā penā. suā ghennā. suā flāmā.
¶ Raymūdu. Optime colligis. vtz vt hui⁹ meroris ac mestitadi-
nis possis efficacī⁹ magnitudinē agnoscere duo tibi exēpla subijciā.
Primū ē oīs hō q̄rūlibet mal⁹ adhorret oēm turpitudinē in rebo
suis. 7 q̄to res illa sibi fuerit p̄p̄inq;oz tāto magis odit illic in eē tur-
pitudinē. **O**dit em̄ turpitudinē sue dom⁹. sue coniugis. sue sobolis. ma-
xime autē sui corpis. **I**ta 7 aia post hāc vitā. suā turpitudinē aspici-
ens vehemēter aspnabit. nec vlla rōne poterit sustinere. **V**idebit em̄
tanq; in libro oīa sua mala cōscripta q; p̄tra iusticiā gessit 7 pietatē. 7
ei sine termino displicebūt. **Nō** tñ id q; deū offenderit. s; q; de sua na-
tura deformia s; 7 oī odio dignissima. **S**cōm exēplū. aia sentit cor-
pis dolores. passiōes. ifirmitates. 7 de his plurimū cōstristat. q̄ mltro
āpl⁹ in iferno suā ip̄i⁹ sentiet ifirmitatē. suā feditatē. corruptōez. p̄sū-
tatē. malignitatē. 7 impietatē. 7 in mēlo merore atq; p̄urbatiōe p̄culla

Nota exēpla

Aliud exēplū.

Capitulum XXIX

callos erūper in gemit⁹ z suas clades q̄rulabit. **Dñic⁹** D oīm infel-
cissimā aiām q̄ ppter momentaneū nescio qd̄ gaudij in tā immēsas
mēlitudines eligit: destinari

Deus creator. et ipse oēs crea-
turę corp⁹ q̄z ipm aiām miserā psequēf. ¶ **Caplin. xxix.**

Raymūdus. Nō solū qdē aiām pdēnatā sue nequicie pleque-
tur. s; etiā a creatore z a creaturis z ab ipis sui corpis mēbris
dolores maximos sustinebit. **Primo** a creatore. **Nā** ex q̄ ipa supba
deū respexit. z seipam vt deū amavit. coluit. z exaltauit. seq; p deo ab
alijs amari z honorari voluit. **Deinde** qz se inimicā deī capitalē suā
illī gloriā auferendo pstituit. **Tercio** qz in suo honore z voluptate
maxime gausa sit. **Quarto** qz innumeris deī beneficijs ingrata exti-
tit. z ipis in vsa bñificijs auctore tantoz munerz ptempfit. **Quinto**.
qz deū oīm benignissimū. dulcissimū. optimū. a sua mente neq̄ter ex-
clisit. z ipm deorsum depmans se sup illū crexit. **Sexto** qz suā volun-
tate stauens deī creatoris voluntatē reiecit. **Septimo** qz creatoris
sui imaginē nobilissimā z pulcherrimā tā fedis z nequissimis macu-
lis denigravit. **Octauo** qz infinitā offensam z ingratitude infinito
pcepto deo incurere nō primuit. **Quia** igit̄ tra deū tanta mala cō-
milit. idcirco infinita tormenta pmeruit. z totiens hec ipa tormēta
cumulauit z auxit. q̄ciens auxit offensam atq; iniuriā. **Si** em̄ q̄ cri-
minis lese maiestatis reus est capite truncat. q̄ supplicia q̄ tormēta
aie debent q̄ summā maiestātē z immēsam deī potentā pcepit z re-
pult. **Meruit** igit̄ irā deī vindictā qz ppetuā. **De** igit̄ cū sit oipotēs
poterit. z cū sit sapiēs sciet. z cū sit iustus volet aie pceptrici z inimi-
ce sue penā p reatu infligere sempiternā. **Dñicus.** **Vinc** dare patz
qz pter tristitiā ppetuā quā sibi fecit suā amādo voluntatē. h; etiam
aliā tristitie miserā p iusticiā deī sibi inflictā quā pmeruit deū ptem-
nendo z rebellando. **S; dic** mibi obsecro qualē p pceptu suo deus
penā aie peccatrici irrogabit. **Raymūdus.** **Penā** inferni penā ig-
nis ppetui. **Quia** em̄ oīm rerū creatore pcepit. iō sub oī creatura p-
ijciēf in locū infimū z a celo remotissimū in medio tere in loco tene-
broso. horrido. p̄fundo. infernali z acerbissimo. **Illic** in suū pceptū
oīm rerū corpaliū feces descendēt in q̄bo ipa imergēf z ab ipis vilissi-
mis fecib; patiet. **Et** qz iustū ē qz oīs delectatio p tristitiā dñi puniat̄.
Et qz inter oēs creaturas ignis ē maxime afflictiv⁹. iō ipa maligna
delectatio corpaliū flāmīs q̄ sp ardeant z in eternū nō possint nec ex-
tingui nec minui sp torquebit̄. **Hinc** igni ardentissimo aia inseparabili
vnione colligabit̄ q̄ eā sp adurat. nec cōsumat aliqñ. **Dñic⁹**. **Quō**
p̄t aia cū sit spūalis nature ab igne corporeo tormētari. quō p̄ agere

Dialogus Tertius

id qd corporeū ē in aiām spūalem. **Raymūdus.** Nōne aque ba-
pūmatis opant in aiā. agere inuisibili s̄bo dū corp^o tūgūt z cor ab-
lunt. **D.** si aliū liquorē. puta vinū aut oleū adhibueris nihil tale
p̄tinget. **Sicut** igit aqua mediante s̄bo aiām purificat. ita opante
deo ignis gehennelā in cruciat z p̄stricat. **Et merito** id qdē. nā si
cut ipsa cū sit spūalis nature potuit z voluit in rebz corp^oalibz dele-
ctari. ita etiā poterit (licet nolit) in ipis p̄ iusticiā puniri atqz affligi.

Quō aiāz p̄se **Dñicus.** Capio qd tu dicis. **Raymūdus.** Dares q̄ quō aiām im-
quunt ipse res create. **ptā** deus creator p̄sequit. **Audi** nūc scdo quō eā p̄sequunt z creature
Quia em̄ amādo suā voluntatē z suā laudē deū opificē neq̄ter con-
tēp̄sit id etiā p̄cep̄it oēs creaturas z se illis inimicā p̄stituit. z maxi-
mā illis iniuriā intulit q̄ eas supra creatorē amauerit. z ipis in despe-
ctū dei turpiter abusa sit. **Idcirco** armabit oīs creatura ad vlciscēdū
et pugnabit p̄ deo orbis terraz p̄tra aiām inf̄nsatā. **Nulla** q̄ crea-
tura aliqd̄ recipiet aut solacij aut auxiliij. s̄ sicut an̄ in oibz ē delectata
ita nūc in oibz sit afflicta. imo etiā maxime a semetip̄a. **Erit** em̄ sibi
amara. molesta. odiosa. q̄ pus tū se amauerat. tū extulerat. **Dñi-**
cus. O oīm miserimā. cui z creator z creatura ois z ipa sibi p̄si mo-

Patet aiām a
suo corp^o qd̄ re-
cipiet
lestiā inferent mestitudinē z angore. **Sz** nūquid z suū corp^o ipa re-
cipiet ad tormentū. **Raymūdus.** Immo nō recipiet. z ad maxi-
mū tormentū. **hoc** ē terciū qd̄ aiām p̄sequet. **Nolet** em̄ corp^o in q̄
se sp̄ nouit asurā recipe. s̄ qz hic egit p̄tra voluntatē sui p̄ditoris-
iō illic z p̄ditor ager penitē p̄tra voluntatē sue p̄cepticis. z restituet
ei suū corp^o in q̄ z cū q̄ deū despexit z sibi p̄i cōplacuit. **Sz** q̄le putas
corpus recipiet. **Certe** oīno tale q̄le ipa maxime nolit. **Accipiet** er-
go corpus caducū. fragile. passibile. s̄ vt p̄strictē magis iō erit imor-
tale. **Erit** qz obscū. obscenū. tenebrosū. tardū. graue. spissū. hor-
ridū. reformissimū. **Si** summā eoz q̄ in hac disputatōe differni me-

Nota duas ci-
uitates p̄rias
tates q̄ vtriqz amorī m̄deant. z vtriqz p̄ueniant amatori. **Dñicus**
Has qdē ciuitates licet aliquantulū viderim. cupio tū eas mihi ap-
tius ostēdi. **Raymūdus.** Duo p̄mi amores. amor sez dei. z amor
sui cū sint inter se plurimū p̄trarij. **Duas** inter se p̄trarias gētes insti-
tuūt. q̄ qz capitales ad inuicē sunt inimici. iō necē ē duas eē p̄trari-
as ciuitates longissime a se distātes. q̄ in eternū has gentes ab inui-
cem separēt z secludant. **Oēs** em̄ hoīes q̄ seipos amant (qz vni^o na-
ture sunt) in vnā haz claudēt ciuitatuz. q̄ s̄o deū amant leuabunt
in alterā. **Amātes** seipos tanqz dei hostes remotissime a deo p̄uicent
amatores autē dei cū ipō p̄p̄inquisimelocabunt. **Illi** in infimo p̄ci-
pitati in inferno iacebūt. illi supra oēs celos sublati in altissimis cō-
regnabūt. **Illi** subrer oēm creaturā p̄iecti delitescēt. illi supra omnes

Capitulū XXX

creaturā erecti alacres subsilient. Illi sicut habuerūt amorē strictissimū. ita z aruissimū habebūt locū. isti qz habuerūt āplissimū amorēz ita z latissimā celoꝝ regna possidebūt. Illi qz habuerūt amorē terre strē z grauē (nihil em̄ ē amore pprio ponderosius) iō ad ima tartara de cēdent. isti qz habuerūt amorē dei q̄ leuis ē z facilis. iō ad altissimā loca ascēdēt. vt sint leuia sursum z ponderosa deorsum. **Diuisio** facile nūc has duas ciuitates intueor. qz vna sit gaudij. altera metus. vna dilectōis. altera odij z rancoris. **Una** vite ppetue. altera mortis sempiternē. **Una** in qua recipiant amici. altera in q̄ p̄cipit̄ tur inimici. **Una** bonoꝝ hoīm. altera maloꝝ. **Una** palaciū regnantū. altera carcer p̄uicatoꝝ. **Una** in q̄ superfluit omne bonū. altera in qua redundat omne malum

Sicut hō obligat ad amorē ita

etiā ad odiū. z de odij pprietatibz.

¶ Caplin. xxx.

Rhymūdius **Esset** qdē nūc merito hui⁹ dyalogi finis nisi congruū eēt vt sicut de amore ita z de odio etiam pauca dicam⁹.

Uno em̄ posito alterz clar⁹ eluceſcet. **Nam** sicut volūtās humana amorē hz. ita hz z odiū. Amor tñ p̄mū obtinet locū. odiū hō scdm.

¶ si volueris hui⁹ odij p̄tutes z pprietates agnoscere. ex amoris pprietatibz eas facile reprehēdes **Quar** p̄ma ē. sicut hō obligat ad amādū deū ex toto corde. ex tota aia. z ex tota p̄tute studiosa. fortit̄.

De pprietatibus odij

indefinitē. ita hō obligat de iure nature ad odiendū quicqd̄ ē p̄tra diuinū honorē ex toto corde. mente z p̄tute. **Seda** p̄ditio. sicut hō tenet amare oēm creaturā in q̄tū dei factura ē. ita nullā p̄t̄ odisse. s̄z

sicut p̄mo amat oīm rez factorē. ita scdo oēs debet amare facturas. **Tercia** p̄petas. sic hō tenet p̄mo amare deū. ita d̄z p̄o odisse q̄cqd̄ ē p̄ deū **Debet** q̄ odisse p̄ncipalr̄ ppriā volūtate. ppriū amorē. honorē.

glia. laudē. z voluptatē. **Quarta** p̄ditio. sicut hō tenet p̄mo amare deū z oia q̄ dei sunt. ita tenet abhominari ppriā volūtate z oia q̄ eā ppinq̄s comitat̄. auariciā. inuidiā. irā. accidiā luxuriā. ex q̄bz oē maloꝝ germē emergit **Nā** sicut ex vno amore multi amores. ita ex vno odio multa odia generant̄. **Quita**. sicut ex ppria volūtate nascit̄ eē t̄p̄p̄. dei offensa. dei quis iūna. iō tenet odisse tota p̄tute dei offensas z dei iūriā **Sexta**. sicut hō obligat imediate p̄ deū amare suā imaginē vniā. ita z d̄z odisse oē id qd̄ p̄t̄ hāc imaginē deformare denigrare destruere. q̄lia s̄z vicia. p̄ctā. delicta **Ex** isto seq̄t̄ q̄ sic hō tenet diligere oēs aliū hoies sic seipz. ita oē malū alteri⁹ z incomodū d̄z ererari sic suū **Septia** ē. q̄ sic amor vnit amantē cū amato ita odiū diuidit odiētē a re quā hz odio **Et** sic ois vnitio vl̄ p̄iūc̄ fit p̄ amorē ita p̄ odiū fit ois sepa⁹ atqz diui⁹ **Octa**. sic amor iduit amantē re ama

Dialogus Tertius

ta et in se transformatur. ita odium expoliatur voluntate a forma rei ex se et longius a se pietat. **Nona.** sicut amor non potest cogi nec violenter nec restringi. sed potest libere quicquid potest. ita et odium cogi non potest nec coartari. **Decima.** sicut tamen se extendit amor quantum et res primo amata. ita etiam tamen se odium extendit quantum se extendit res principaliter ex se. **Dñicus.** Notandum dignissime hec sunt odij proprietates et intimis visceribus collocande.

Q sunt duo prima odia sicut

duo primi amores. et de odiorum fructibus.

¶ Caplin. cxxi.

Raymūdus. Nunc de duobus odiis et odiorum fructibus pauca dicamus. Sicut sunt duo primi amores. amor scilicet dei. et amor sui. ita duo sunt odia prima. odium dei. et odium sui. Et sicut duo isti amores sunt inter se contrarii et capitales inimici. ita hec duo odia maxime contrariantur. Sed amor dei et odium sui optime conveniunt. et sunt homini in salutem. ita et amor sui et odium dei invicem copulantur et sunt homini in perditionem. Et ideo qui recedit ab amore sui necesse est ut perdat in amore dei. et qui recedit ab amore dei pergit periturus in amore sui. Sicut qui recedit ab odio sui vadit miser in odium dei. et qui recedit ab odio dei pergit feliciter ad odium sui. Sed in isto progressu hanc intellige dramam. quam etiam in aqua reperies. Aqua pro se currit ad frigiditatem. sed violenter inducitur ad calorem. Ita voluntas humana pro se vadit ad amorem sui. et illic sine adminiculo commoratur. sed ad amorem dei currere non potest nec illic persistere nisi ad adiutorio prestat. **Dñicus.** Hoc postremum humilitate redolet et instruit ad timorem. Qui enim dei adiutorio destituit in superbiis amoris relapsus. ad dei gratiam nec venire poterit. nec etiam si venerit permanere.

De odiorum fructibus

Sed nunc de odiorum fructibus quod pollicitus es exequere. **Raymūdus.** Odiorum fructus ex amorum fructibus (quos supra logo sermone differui) poteris intueri. Nam sicut amor dei est optimus. ordinatus. iustus. sanctus et sic de ceteris. ita odium dei est diversum est pessimum. inordinatum. iniustum. impium. et sic de aliis conditionibus appositis. Et sicut odium propter voluntatis est bonum. sanctum. meritorium. ita amor sui malus est sacrilegus et peccatissimus. Quia igitur ex bono amore nascitur bonum odium. et ex malo malum. ideo congruenter dicimus illos fructus nasci ex bono odio qui nascuntur ex amore bono. et illos ex malo odio generari qui generantur ex amore perverso. Certe nunc audisti quod te de amore deorum odio scire oporteat. puto non ingratis me tibi hodie disputatorem tenuisse. **Dñicus.** Immo vero gratissimam. nec potest quicquam sanctius salubriusve dici quam quod te hodie dixisse gratulor. **Raymūdus.** Non minus libenter audimus es nec minus utiliter quam post meridiem sumpto praedico loquuntur sum. Uterque ad cibum nos nunc et fames ipsa et coeque invitatur. paululum ab studio animi remocem? **Dñicus.** Licet optimo mentis cibo qui mentem nutrit sagi-

naueris. nec magnope carnalis me mēsa delectet. libēs tamē tecū ad
prandiū comitabor

¶ Finit tertia? dyalogus quō deū optimū maximū debeat? amare

¶ Incipit quartus. quomodo debemus deum timere. adorare. lau-
dare. honorare

Sequuntur alia quedā debita

ultra amorē que hō tenet reddere creatori suo

¶ Caplm. xxxij

Raymūdus. Resumptis iam a mēsa paululum viribz di-
gnissimū duxi tibi nūc demonstrare alia qdā debita pter de-
bitū amoris. que merito obligat hō suo reddere creatori.
Tu queso diligēter ausculta. **D**ñicus. Nō necesse habes
addere calcar equo spē curreti. Tu tūme fatigeris rogo. **R**aymū-
dus. Cū igit homo sit dignissimū opus maximū creatoris sui. ideo
quicq; ab illo in se accepit. quicq; etiā p totū obligat restituere et
refundere in obsequiū artificis sui. **O**pus em̄ seu factura intellectus
alis qualis est hō ex pte aie tenet nō solū amare factorē suū. sed etiā
timere. laudare. honorare. glorificare. adorare. supplicare. orare. re-
precari. credere. cōfidere. magnificare. bñdicere. et p acceptis benefi-
cijs gratias agere. gaudere. et exultare. **Q**uid em̄ debet creatura aliud
amare q̄ dñm creatorē suū. **Q**uem aliū debet ipa factura vel timere.
vel laudare. vel magnificare. vel supplicare. vel adorare. vel deprecari
q̄ ipm optimū et unicū factorē suū a quo accepit imaginē dei viuā
intelligentē. amantē. memorantē. **A** quo est hō supra ceteras res no-
bilius cōditus. feruētius amatus. omnibz ppositus. ad suā amicitia
vocatatus. et cū illo in eternū regnaturus. **D**ominicus. Reuera is
tātus opifex. tā munificus. tā summe benignus merito est ab homi-
ne diligēdus. metuēdus. honorādus. et p immēsis acceptis bñficijs
ingiter collaudādus. **R**aymūdus. Dñcia pulere ex his ppueta-
tibz q̄ in se hō accepit p agnoscere q̄s suos cōditor in se habeat ppu-
erates. et qd illi ingiter teneat offerre. **N**ihil mediū inter deū et hoīem
iō inter eos ē pportionalis correspōdētia. et ideo ex p ditionibz q̄s
in se hō inq̄ritū hō p arguere p ditionē q̄s in se retinet. **S**equit̄
q̄ sicut hō p amare. cognoscere. timere. deprecari. ita de? ē amādus.
cognoscēdus. timēdus. deprecādus. **D**ō p laudare. bñdicere admirari
et gr̄as p bñficijs agere. q̄ de? est laudādus bñdicēdus admirādus et
regatādus. **D**ō p credere sperare pfidere. q̄ de? ē credēdū. in ipō sperā-
dū et pfidēdū. **D**ō sp̄ q̄rit veritatē. diligit bonitatē. amplectit̄ fide-
tatē. q̄ de? ē verax et bonus et fidelis. **D**ō p in immēnz pcupiscere. iō
de? p in infinitū pcupita tribuere. **D**ō p bñfacere et bñficia multa

¶ Nota debitum
aie humane

¶ Ex ppuetatis
q̄s in se hō hō p
agnoscere quid
suo debeat opti-
mo creatori.